

С американския политолог Джереми Рифкин разговаря Веселин Желев

2. Светът се надява на Европа

Интервюто си в "Труд" от Вторник американският политолог Джереми Рифкин представя основната те-

за от последната си книга "Европейската мечта". Според нея Европа излиза на световната сцена като нов по-привлекателен икономически модел, противоположен на американския модел на индивидуалния успех на неограничаваня свободен пазар. Днес г-н Рифкин представя аргументите си и сравнява подробно двата модела. Според него Европа не бива да избира между социализъм и капитализъм, а да съчетае положителните страни на двете системи. ☞

Бихте ли сравнили американската и европейската мечта?

- Американската мечта е фокусирана върху трудова етика. Ние работим най-дълго в света. Това е част от протестантско-реформисткото ни минало. Вярваме, че безделието е грях. В Европа хората смятат, че работят, за да живеят, докато в Америка живеят, за да работят.

Американската мечта е тежко натоварена с патриотизъм. Ние сме най-големите патриоти според изследване на 50 индустриални страни. Децата ни са готови да умрат за страната си, понякога във войни, в които не би трябвало да са.

В Европа, ако се отнася за футбол, всички сте патриоти. Но политически думата "патриотизъм" ви изнервя.

Американската мечта е силно религиозна. Повечето американци имат лична връзка с Бога. 90 на сто имат Библия. Мнозинството се моли всеки ден и посещава религиозни служби веднъж седмично. Мнозинството вярва в буквалното тълкуване на Библията и в теорията на сътворението, а не на еволюцията. Малко над половината вярват, че ще дойде последната битка на Армагедон.

Американската мечта е свързана и с военната сила. Повечето американци вярват, че Злото е реално, че дяволът съществува наистина, а не като метафора.

Когато президентът (Роналд - б. р.) Рейгън или (Джордж - б. р.) Буш говори за "ос на злото", вие може да го приемате като метафора, но то не е. Европейците предпочитат да строят мира, отколкото да се готвят за война.

- Има ли примери за постигната европейска мечта?

- Не казвам, че европейците са постигнали мечтата си. Лицето, при-
страцията,

недостатъците, предрасъдците са из цяла Европа. Мога с часове да говоря и за проблемите и - антисемитизма, страха от мюсюлманските малцинства, настроеността срещу имиграцията.

Интересното в европейската мечта обаче е, че всяко друго политическо образование в историята - царство, нация, империя - е било родено в насилие - дори някои демокрации.

60 г. след Втората световна война има Европа, простираща се от Ирландско море до прага на Русия, отворена, без граници и жи-

неното кралство икономически бие втория го големина американски щат - Ню Йорк. Франция е по-голяма икономика от Тексас, Италия е по-силна от Флорида, Испания има по-голяма икономика от Илинойс.

- Разлики между САЩ и Европа има и в социалната сфера.

Много или хубаво?

Ако мерите икономиката със заплащането, американците са с 28 на сто по-богати от хората в ЕС. Но в САЩ благата са по-неравно-

от четирима американци живеят в бедност. Това е Америка, която не виждате в телевизионните шоута и филмите. В Америка годишната отпуса е от 5 до 10 дни. В Европа хората имат от 4 до 6 седмици годишно. Американците обикновено отговарят на това: "Ами да, те са мързеливи." Аз обаче погледнах статистиката на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР): от 50-те г. на миналия век до края на 90-те г. производителността на техните работници за час е превишавала нашата. Ние ги достигнахме в

Чикаго, Ню Йорк.

През 80-те години Рейгъновата революция се опита да подкопае американското професионално движение и социални програми и да създаде един вид неоконсервативен неограничен пазар за богатите. От това последва голямото разслоение между бедни и богати.

Последва и двете войни в Ирак. Имаше серия от събития, която поляризира страната. Половината американци са напълно неслъгали с другата половина за това какви са нашите мечти и бъдеще.

Сега дойде и ураганът "Катрина". Той показа колко безсилни сме и причината е, че 25 години вихахме: "По-малко правителство."

Златната кокошка

Аз казвам на европейците: вие имате алтернативна американска икономически модел. Той е вашата златна кокошка. Трябва да я храните, а не да я уморите от глад. Трябва ви обща транспортна мрежа в Европа след 20 г. Имате нужда от интегрирана енергийна и съобщителна система в същия срок. Трябва ви единична политика за движението на капитал и работна сила до 10 години. Трябва ви английският като общ език в бизнес отношенията.

- Има ли какво ЕС да научи от Америка?

- Когато малкото американче се върне у дома, хленчещи, родителите дръпват детето настрана и му казват никога повече да не се оплаква, че някой друг е отговорен за това, което се случва в неговия живот. Това е силна страна на нашия индивидуализъм.

При всичкото ми уважение - не мога да не забележа в Европа патернализма. Той идва от Католическата църква и класовите отношения във феодалното общество. Не можах да имам истинска мечта, ако си мислиш, че някой друг е отговорен за твоя живот. На второ място - американците са оптимисти. Ние поемаме рискове. Надяваме се. Не може да имате мечта и да сте песимист, циник или евро-скептик. Не казвам, че човек трябва да е прекалено арогантен в оптимизма си или пък наивен. Но човек трябва да е стабилен и уверен. Защото мечтите изискват оптимизъм. ☞

вееща в мир. Това е неевропейско постижение в рамките на само три поколения.

- Какви други постижения виждате в Европа?

Германия по-мощна от Калифорния

Ако попитате един американец, какво мисли за Европа, той ще ви каже: антипазарни пристратии, негъвкава работна сила, разглезени работници, застаряващо население, музеен бюрократизъм. Само че има по-дълбока реалност. През 2003 г. брутният вътрешен продукт (БВП) на Европейския съюз надмина БВП на САЩ. ЕС е най-големият износител в света днес. ЕС е най-големият вътрешен търговски пазар в света. Шейсет и една от 140-те най-големи компании в света са европейски. Само 50 са американски.

Хората все още сравняват Германия, Великобритания или Франция със САЩ например. Обаче Германия, най-голямата държава в Европейския съюз, е икономически по-мощна от най-големия щат в нашия съюз - Калифорния. Обеди-

поделени. По социални показатели обаче 15-те най-развити членове на ЕС надминаха Америка в ранните 90 години на миналия век.

Ако искате добро университетско образование, елате в Америка. Но в началното и средното деца в 18 европейски страни превъзхождат американските си връстници. Ако сте сериозно болни и можете да си позволите добро лечение, елате в Америка. Но ако не сте заможен, запомнете, че Америка е една от двете страни (другата е Южна Африка), които нямат всеобщо здравеопазване. У нас има 40 милиона души без здравни застраховки.

Старите 15 страни в ЕС имат повече лекари на глава от населението, живеят средно с една година повече от нас, въпреки че пушат повече и имат много по-ниска детска смъртност. Америка е 27-а по детска смъртност. (Класацията е от ниския към високата - б. р.)

- Защо?
- Бедност. Видели сте телевизионната картина от Ню Орлиънс (след наводненията от урагана "Катрина" - б. р.). Но това не е само в Ню Орлиънс. Всеки един

кряк на 90-те г. и ги задминахме в следващите няколко години, но нашата производителност спада пак, а производителността в ЕС се вди.

През последните 50 г. американската икономика растеше, защото ние задължнявахме. Излязохме от рецесията на 1989-1992 г., като издавахме кредитни карти из цяла Америка. Почти всички получиха кредити за по 15 г. Задължнявахме, за да консумираме повече, и така стимулирахме нашата и световната икономика.

Спестяванията на американците представляваха 8 на сто от БВП, а сега са нула. Това означава, че милиони американци всещност харчат повече, отколкото изкарват.

- Кога според вас нещата в Америка почнаха да се влошават?

- Америка тръгна надолу в ранните 60 г. на миналия век, когато мъжката афроамериканска работна сила, която беше мигрирала към градовете в Севера, загуби работните си места в първите етапи на автоматизацията. Имаше расови бунтове във всички градове в Американския север - Детройт,

"Еърбъс А 380", европейският суперджъмбо, е един от символите на мощта на Стария континент в авиацията и космонавтиката. До неоглавна никой на Запад не оспорваше превъзходството на САЩ в тази сфера.

Бездомни бедняци от Ню Орлиънс чакат помощ от отсъстващата държава сред урагана "Катрина". Стихията разбули малко познатото лице на Америка.